

29 MAR 1975

HD

HELSINGBORG'S DAGBLAD

Abstract

Toppolitiker stormar mot luftundersökare: STADEN SKANDALISERAD!

— Landfrauen tun
dankbar...! Der
erste kommunika-
tive Schritt ist
Wider Weibheit
mit so gar all
mit Geduld (ich
als die gewöhn-
liche Landfrau-
dinge & Landfrau-
denk ohne Ver-
ständnis als eine
Frau)

[illegible]

„Für Menschenrechte und Rechte aller Personen, aber vor allem der 20 Millionen ‘Waisen der Welt’“.

„Während viele Jahre in der Welt ein großes, dunkles, schmerzhaftes und kaltes Gefühl herrschte, wie jetzt ein warmes Licht, das aus der Dunkelheit kommt.“

„Diese Menschenrechte sind ein sehr wichtiges und gutes Thema.“

— *Ar Jan-Olof Bengtsson* —

Check below with the article below...

— Den här presskonferensen tycker egentligen ingen funktion, sade kommundirektör Bengt Öhrvik. Uppfattningen i den är redan hårdt erkänd: några dagar tillbaka. Och många uttåg har till och med utöver över utställningen. Det har skapat genomslagenhet i staden.

Det var tillverkningsundersö-
ndande Thor-Willy Peters-
son som stod i skuggan.

— Jag känner mig utpekad, sade han. Man måste ju förstå; att det är personerna som sitter till på framträdandet ansvarigt. Vi har inget möjlighet att styra vad personen skall säga. Jag är tackad för att personen kan säga sitt.

Med anslutning av kommun-
fullmäktige på torsdagskvällen.
Wellbäck gick över till att
sittat med konstnär Margareta
Mårtensson, som avger sin
undersökning. Det var
från undersökningen giv-
ande för förhållanden i
New York som konstnären

— Der einzige amerikanische
Course der J. New York, fraglos
steht.

— Det blev en kvindes
 hus på tredje etage,
 en bygning på Manhattan,
 sørede Margareta Mörner.

[illegible]

Hans Frumman ist Haupt-
lehrer am kommunikativen unter-
richtsamt.

— Svarvæddeløbslopper i Landekroen er ingen problem, seds han. Inte heller stot. Vad beträffar det svävande stotet är det i samme, storleksordning som exempelvis Malm eller Högroen. Det fallande stotet ligger på en högre nivå i Malm än i Landekroen. Vad gäller bilevgenom är de betydligt högre i Malm, inte bara på Nordsjöns.

— Luftzug & Landverkehr & ihre stiere im 1. nighr an der Wende industriemische, neue räumliche Form.

Wu ledende Margareta Mårtensson og gav TV 2s Rapport en håp og mæde, som man tokst understøttelsen for. Dyrkelsen for de utbedende livstagen var utrolig dyrtymede. Men kaste midveidirektør Beril Nyström på Sagen, som krevde ut understøttelsen skulle ha beredingsplaner. Thor-Willy Furusjö slog oppgjitt med ar-

— I det meste af undersøgelsesperioden har der været tale om en delvis afvikling af de enkelte virksomheders aktiviteter, og det er derfor ikke muligt at foretage en præcis vurdering af den økonomiske udvikling.

Der Miv kann über republikanische Wahlen dem zusehen.
Die erste vom Reichstag ist
nur wahr pro-republikanischer.
Die zwei, 1911, der drei. Ein der
beide, 1911, der drei. Ein der
beide, 1911, der drei. Ein der

Industrier i Landskrona 1975

- Supra
 - 6 fabriker eller enheter
 - Fosforsyratillverkningen
 - fosforsyraindunstningen
 - superfosfatfabriken
 - PK-fabriken
 - NPK-fabriken
 - Salpetersyrafabriken
- Bergsöe
- Rohm and Haas
- Scado
- Järnkonst
- Garvämnes
- Öresundsvarvet

Supra

- Dominerade miljön i Landskrona
- Utsläpp till luft:
 - NO_x 5000-6000 kg/dygn, katalysatorrening ska minska kväveoxidutsläppen
 - Fluor 550 kg/dygn
- Utsläpp till vatten
 - F fluor 1200 kg/dygn
 - P fosfor 1500 ton/år
 - Fosforutsläppen 41 % av de svenska utsläppen till Öresund
 - Ny fluosilfabrik ska ta hand om fluorn om 2 år
 - En ny gipsö ska ta hand om gipsen och därmed minska fosforutsläppen kraftigt

Utsläppen av fluorkiselsyra

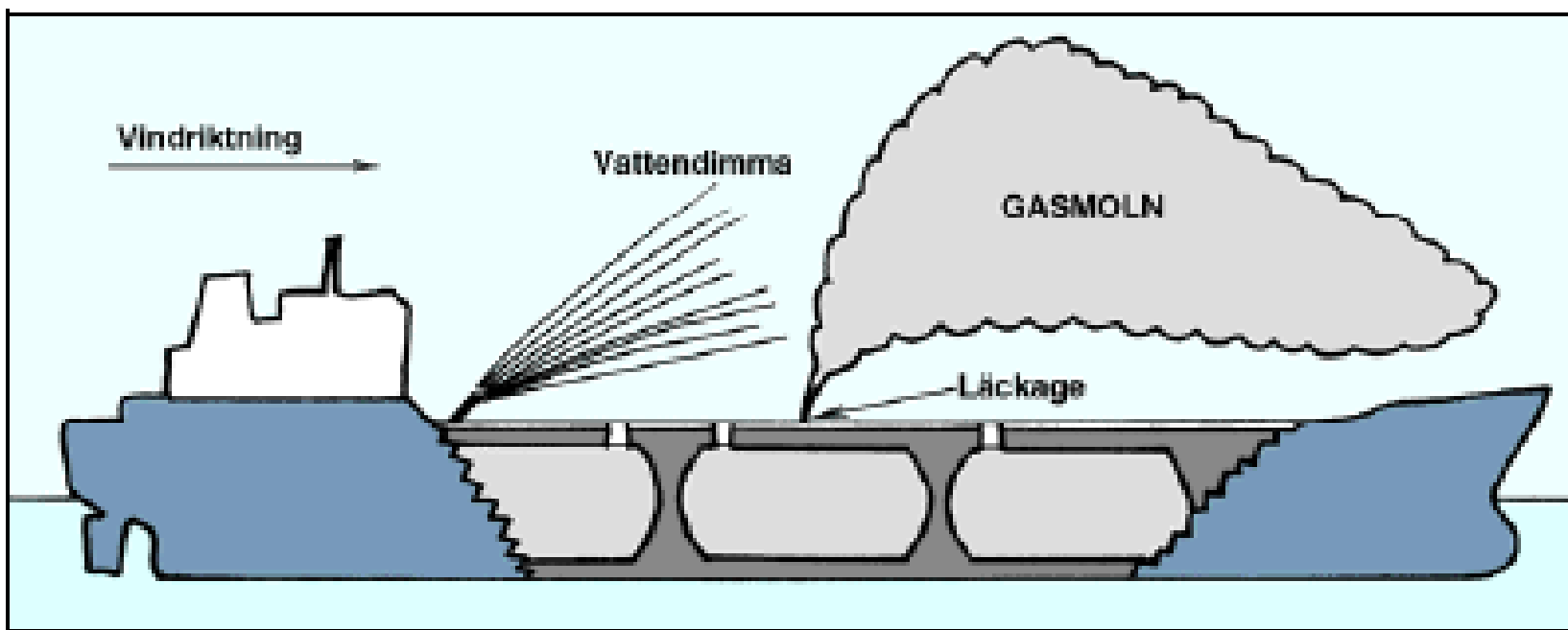
- Gipsön var klar i december 1978
- Fluosilfabriken kom inte till stånd och Supra ville fortsätta att släppa ut stora mängder fluor.
- Stor drabbning mellan Supra och miljömyndigheterna om fluorutsläppen

Ammoniak

- Ammoniak användes som råvara vid tillverkningen av salpetersyra
- Ammoniaken importerades med båt och förvarades under tryck
- Supra ansökte om att få öka produktionen och förvara ammoniaken nedkyld, 3000 ton i en ny anläggning
- Samma dag som Supra fått bygglov för ammoniaktanken skedde olyckan
- En slang sprack läck när en belgisk båt lossade ammoniak. Två besättningsmän dog. Ett moln av ammoniak låg över området i närheten av Öresundsvarvet.

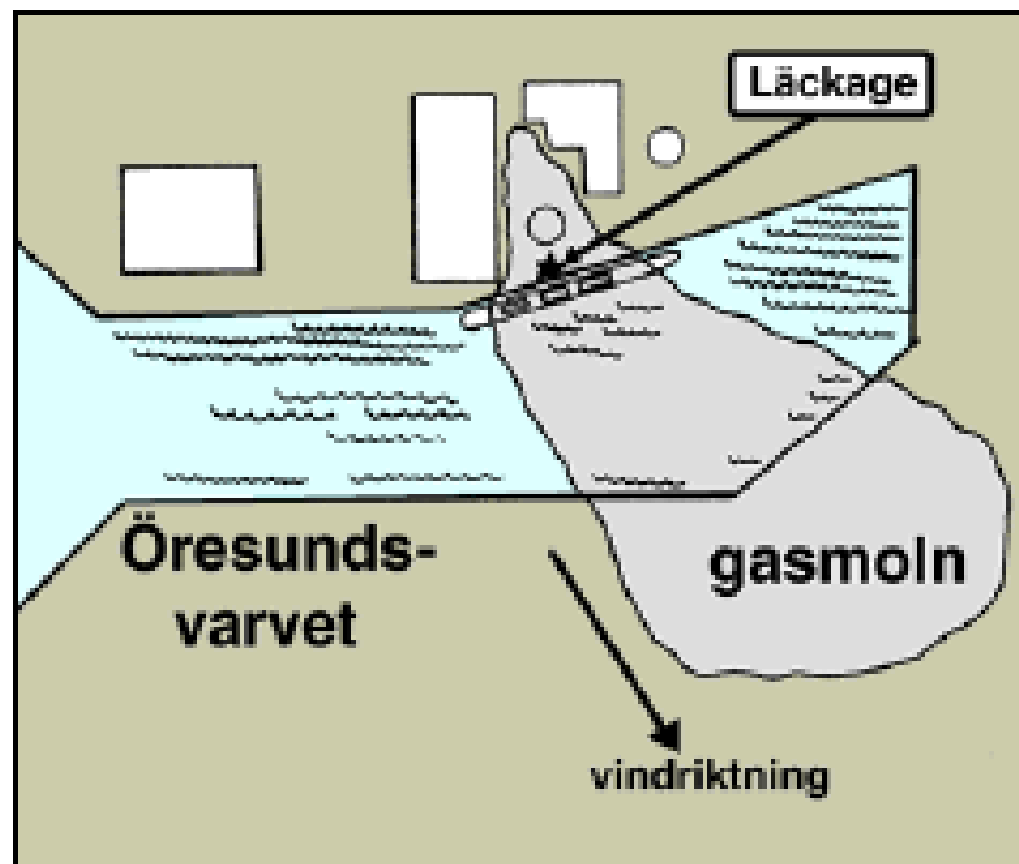

Landskrona 1976

Gasmolnet dämpades med vattendimma så att sikten blev fri

Landskrona 1976

Ett vitt gasmoln drev i vindriktningen

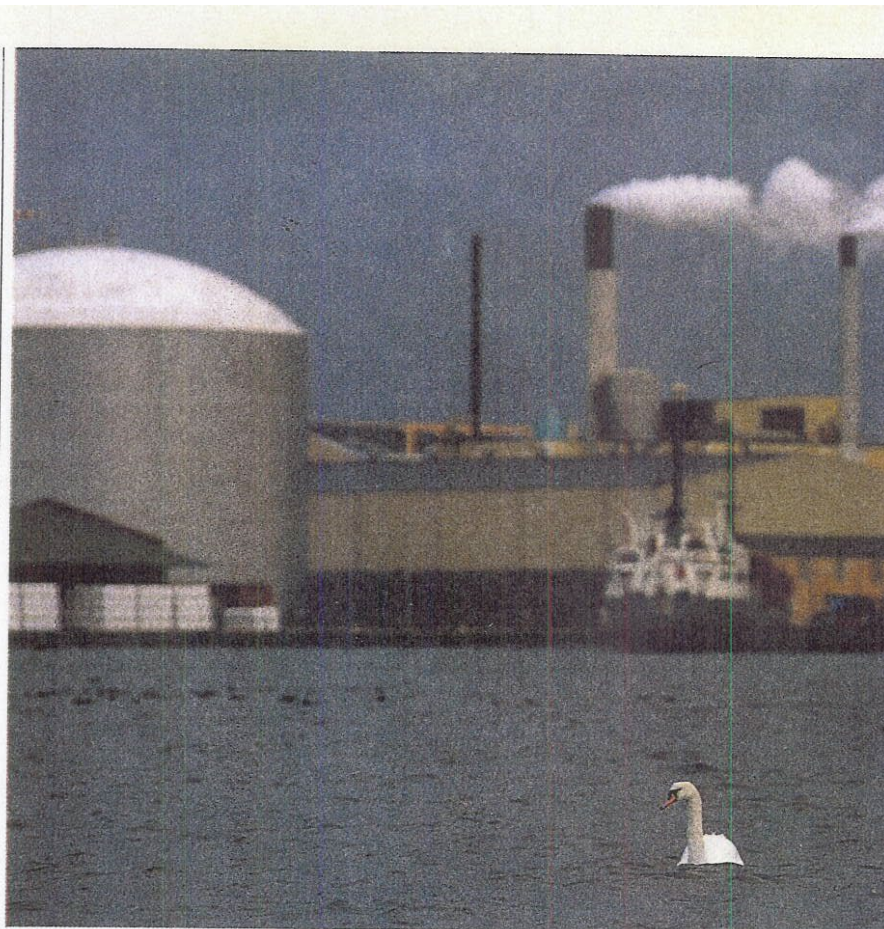
Ammoniakfaran

- En utredning gjordes och myndigheterna skulle ta ställning till vilka försiktighetsåtgärder som behövdes
- Miljöchefen tog semester och lämnade över uppgiften till den nya inspektören som jobbat i några månader
- Jag utgick från de beräknade halterna av ammoniak vid ett ev. läckage och hälsoriskerna för befolkningen
- Jag föreslog utrymningsplaner för befolkningen närmast industriområdet
- En separat evakueringsväg anlagdes från Varvsområdet

Å følge reglene innebar for bedriften Supra, 3/4 eiet av Norsk Hydro, det originale at man bygde en øy. En helt ny øy i Landskronas havnebasseng. Et sted må man gjøre av gipsen. For når man lager kunstgjødsel, kreves det fosforsyre. Og når man produserer fosforsyre, betyr det — med dagens teknologi — store mengder gips som avfall. Og avfall må man gjøre noe med. Invertfall når det inneholder fosfor, kadmium, bly, fluorider, arsenikk, krom, sink og kvikksølv.

Gunnar Wiberg og hans menn startet bokstavelig talt på bunnen. Gravde opp store mengder eire i den grunne bukten, laget en voll som ble forsterket med sten. Året var 1978. Anleggskostnader: 37 millioner kroner. Før gipsen fikk lov til å strømme, ble det lagt et «gulv» av plast. Dreneringskanaler og pumper sørger for at det forurensette gipsvannet blir fraktet tilbake til fabrikk og igjen og igjen fraktes ny gips ut til øya, altså et lukket system. Og etterhvert som gipsen tørker, oppstår nye bassenger som fylles igjen. Øya vokser, og rundt det hele, skjermet av den ytterste vollen, flyter en rolig kanal av giftig-brunt vann, et konsentrert resultat av gipsønnene over. Her er adgang forbudt. Gipsøya er Supras produkt og eiendom. Og ansvar.

Ansvarer tynger ikke Gunnar Wiberg. Han uttrykker stor tilfredshet med øya. — Metoden med deponering er bedre enn forventet. Vi

Byggingen av gipsøya har minsket Supra Fabrikkers utslipp til Öresund med 95 prosent.

Ammoniakvagnar

- Vi hade senare en konflikt med övriga delar av kommunen när man ville bygga bostäder i ett område mindre än 100 m från en järnvägsvagn med ammoniak. Bostäderna byggdes, men en "mur" byggdes mellan bostäderna och vagnen
- Ännu senare motsatte vi oss att ammoniak importerades till hela Sverige via Landskrona. Vi lyckades inte stoppa transporterna genom Landskrona
- Några järnvägsvagnar lastade med ammoniak spårade ur i Kävlinge och höll hela samhället i spänning i några dygn

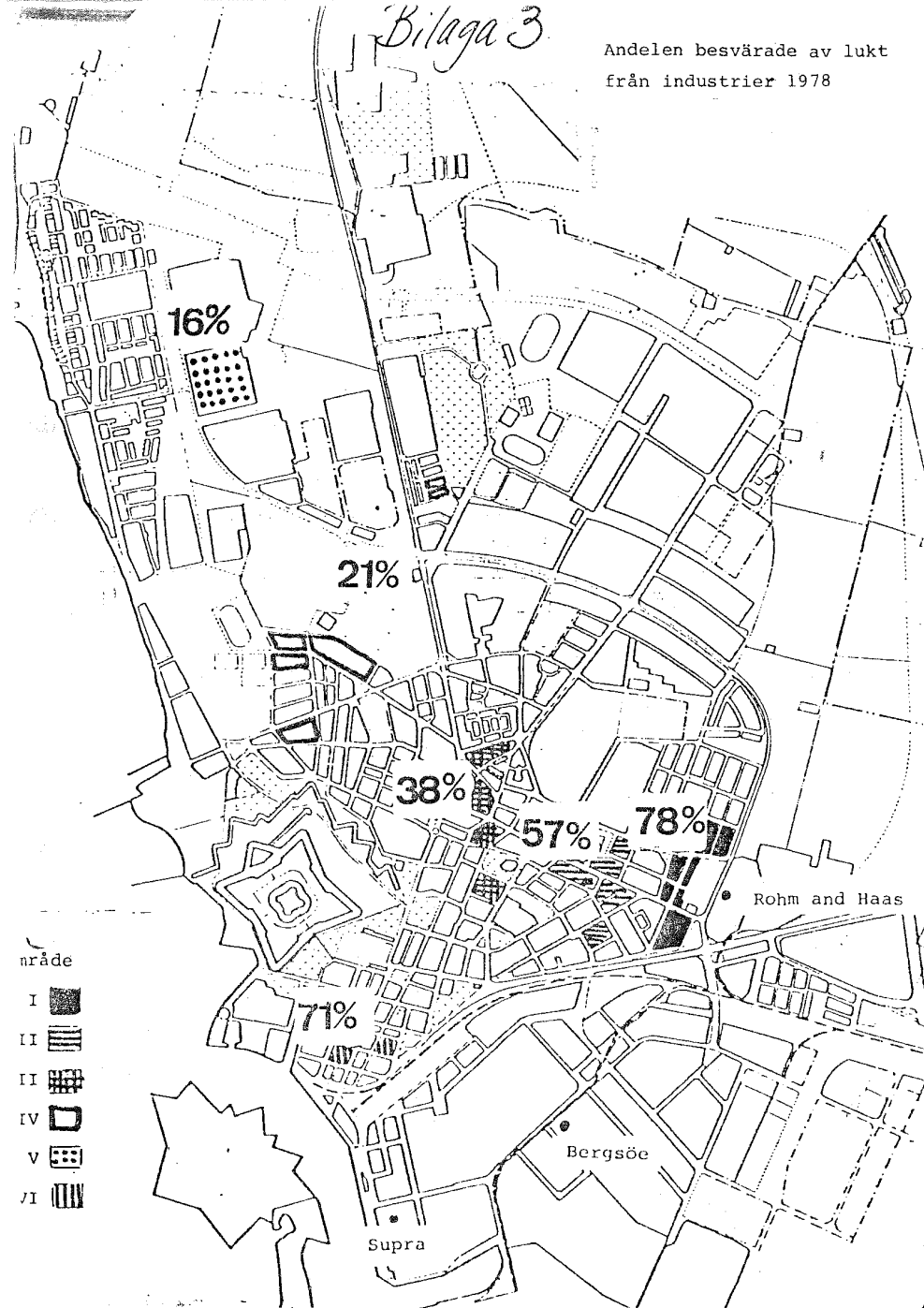

Luktolägenheter

- Ett argsint samtal i början av min anställningen augusti 1975. "Stäng Chemacryl"
- Rohm and Haas
- Scado (DSM)
- Järnkonst (Thorn)
- Bergsöe brännt gummi
- Supra unken stickande lukt
- Reaktioner från befolkning och politiker
- Inte samma engagemang mot osynliga farliga föroreningar

Bilaga 3

Andelen besvärade av lukt
från industrier 1978

Landskronamiljö

"De tycker att vi svartmålar kommunen."

► men rent taktiskt tror jag att de snart tvingas utvärdera om de för rätt politik. Nu har ju även ett så att säga yttre politiskt hot uppstått genom miljöpartiet, säger Högni.

KOMMUNEN ETT FÖREDÖME

Landskrona är trots sin kommunledning i viss mån ett föredöme för andra när det gäller miljöarbetet. Birgitta Dahl och socialstyrelsen har studerat arbetet som kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd gjort. Det är så här man ska arbeta, blev deras kommentarer. Många andra kommuner studerar Landskrona.

— Och det gör de samtidigt som vår egen kommunledning tycker att vi svartmålar Landskrona! säger hälsö- vårdsinspektör Håkan Ärnflykt, anställd i kommunen sedan 1977.

Men politikerna tycks sakta bli isolerade.

— Jag tycker nog att Landskronaborna nu är ganska miljömedvetna. Detta är en utpräglad industristad och många är beroende av arbeten vid industrierna. Trots det tar många tydligt ställning för miljön i första hand.

— Även bland de fackliga representanterna har jag märkt en radikal förändring. Förr ställde de upp på företagen i koncessionsförhandlingarna. Nu ställer de sig upp och kräver hårda tag för att rädda miljön. Det hade inte varit möjligt för några år sedan.

— Fast något riktigt test på hur djup förändringen är har vi inte fått än, säger Högni.

MER BLY ÄN NEW YORK

Redan i början av 70-talet växte opinionen i Landskrona mot miljöförstöringen. Det luktade helt enkelt illa från bland annat framställningen av gödningsmedel vid Supra. En stor luftundersökningen gjordes 1973-74. Blyförekomsten mättes. Jämförelser gjordes med New York och utfallet blev till den nämnda storstadens fördel. . .

— Det blev stora skandalrubriker. Företagen försökte få undersökningen hemligtämplad men det gick ju inte.

— Vi är väl besvärliga. Vi får inte de anslag vi söker. Man kan titta på hur kommunernas verksamheter växer men vi är fortfarande lika många som vid sekelskiftet, säger Håkan Ärnflykt, inspektör vid miljö- och hälsoskyddsnämnden i Landskrona.

1984 steg halterna igen.

— Det var då ScanDust etablerades här. De utvinner bland annat bly, zink och järn ur rökstoft. Vid starten lagrade de stoft utomhus istället för inomhus, som de skulle enligt villkoren.

ScanDust hade fått ganska hårda villkor, gränser för vad de fick släppa ut. Men det har inte hjälpt mycket. Företaget är nu för andra gången åtalat för miljöbrott. Denna gång för brott mot lagen om kemiska produkter. Första åtalet gällde brott mot miljöskyddslagen och VDN dömdes i fjol till dagsböter för detta.

EFFEKTIV TILLSYN BEHÖVS

Vad kan ni göra? Är den tjugoåriga miljöskyddslagen egentligen till någon hjälp?

— Effektiv tillsyn behövs. Vi har hela tiden efterlyst en ordentlig övervakning, både inne i fabriken och i omgivningen, svarar Högni direkt. Han har uppmärksamhet på flera tillfällen ett

Men de kan, enligt miljöskyddslagen, ålägga ScanDust att betala en sådan här bevakning. Det står klart och tydligt i lagen! Men det har de inte vågat göra, säger Högni.

Ansaret för just tillsynen, av att miljöreglerna följs, förändras till viss mån 1 juli i år. Kommunerna får ett större ansvar. De ska ta hand om all grundtillsyn av mindre verksamhet, det vill säga verksamhet som inte behöver tillstånd. Det innebär även alla mindre och medelstora jordbruk samt all vägtrafik.

— Det är en stor uppgift. Och jag tror inte på systemet. Konflikterna byggs in i systemet. I städer med mycket trafik sitter politikerna med samma mandat i både tekniska nämnden och i miljö- och hälsoskyddsnämnden. Och det är inte svårt att gissa vilka som är starkast. I jordbrukskommuner blir det lika tydligt med jordbrukare i kommunledningarna, säger Högni.

— Jag tror på systemet när jag sett miljöborgarrådet i Stockholm vidtåga

Bergsöe

- Släppte ut 60 ton bly per år till luft
- Reningsverk som ska rena utsläppen till vatten byggdes inte i tid
- Påverkan på miljön i Landskrona var betydande

Statens miljömedicinska laboratorium

"Mot bakgrund av de allvarliga hälsoeffekter bly kan orsaka, osäkerheten vid vilken dosnivå dessa inträffar samt de relativt små säkerhetsfaktorer som gäller för vissa individer, måste det anses angeläget att minska de relativt låga halter vi har idag och utreda de olika källornas tillskott till befintliga halter. Så länge det inte är utrett vilken tid i nervsystemets utveckling som är den känsligaste för påverkan av blyet är det angeläget att minska exponeringen, såväl under fosterstadiet, dvs för gravida kvinnor, som under den postnatale utvecklingen dvs hos barn -under utveckling/"

Chockhalter av bly på Gråen Kolonister avråds från att odla

LANDSKRONA: Blyinnehållet i sallat och morötter som odlats på ön Gråen utanför Landskrona är så höga att hälsovårdsnämnden nu avråder alla kolonilagare på ön från att över huvud taget odla grönsaker och rotfrukter!

— Vi har hittat chockhalter av bly i både sallat och morötter, säger hälsovårdschefen Högni Hansson.

— Och halterna är både chockerande och förbryllande. Grönsaker som odlats på Björksgatan i Örja, på odlingar som ligger på samma avstånd från den tänkbara blykällan Bengtöpe är hundra gånger lägre!

Livsmedelsverkets gränsvärde för bly i grönsaker ligger på 0,3 mg bly per kilo. Grönsakerna i Örja klarar sig med sina halter på 0,18 mg. På Gråen däremot har man hittat halter på 18 mg!

— Det är något av ett rikskornd, säger Högni Hansson.

— Inte ens i närheten av Bismarcksparken har man nått

komma nu i april eller senast i maj månad. Men i väntan på det tycker vi att vi måste gå ut och varna kolonisterna på Gråen. Senare får vi komma tillbaka med rekommendationer som bygger på det slutliga resultatet.

Att man hittat extremt höga halter just i sallat är i och för sig inte så underligt. Man vet nämligen att växter tar upp bly från luften just genom bladen.

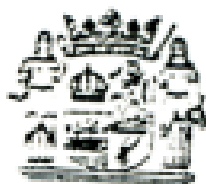
Därför är det så mycket mer förbryllande att man här har hittat höga halter bly också i morötter. Medan morötterna i Örja har halter på 0,068 mg per kilo har morötterna på Gråen halter på mellan 1,4 och 2,4 mg. Mångfaldigt högre, alltså.

Däremot har jorden på Gråen inte några toppnoteringar ifråga. Där ligger Örja med 120 mg bly per kilo torr jord, medan Gråen noterar 95 mg.

Siffrorna för andra platser i kommunen är - Hillesbåg 28, Erikstorp 17 och Kopparbäckarna 20.

— An vet vi för litet om de här resultaten för att säga konkret hur vi ska hantera dem och vad vi ska göra, säger Högni Hansson.

Råd till grönsaksodlare i Landskrona

Undersökning som miljö- och hälsoskyddsnämnden gjort, visar att bladgrönsaker odlade i Landskrona, kan ha höga, ibland mycket höga blyhalter.

Blyhalterna varierar beroende på vilka grönsaker som odlas och var de odlas.

Råd till er som odlar på följande områden:

Landskrona tätort och Axeltofta koloniområde.

Undvik att odla grönkål, sallad och andra bladgrönsaker.

Gråeh

Undvik att odla grönkål, sallad och andra bladgrönsaker på hela Gråen. Rotfrukter och bär kan odlas på mark, som inte är förorenad.

Övriga delar av kommunen och Kopparhögarna

Undvik att odla grönkål. Skörda övriga bladgrönsaker tidigt och låt dem inte stå längre än en månad.

Allmänna råd

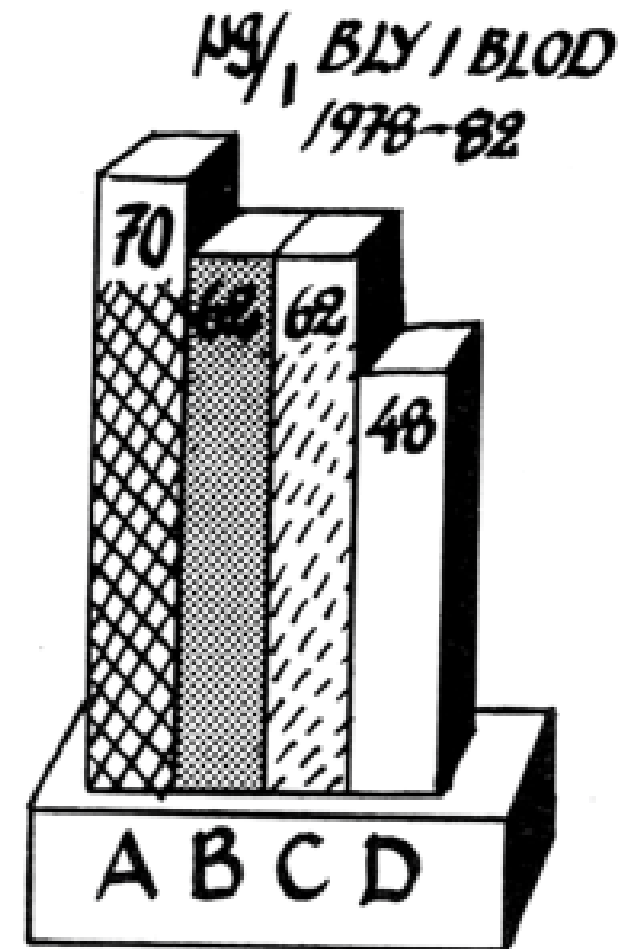
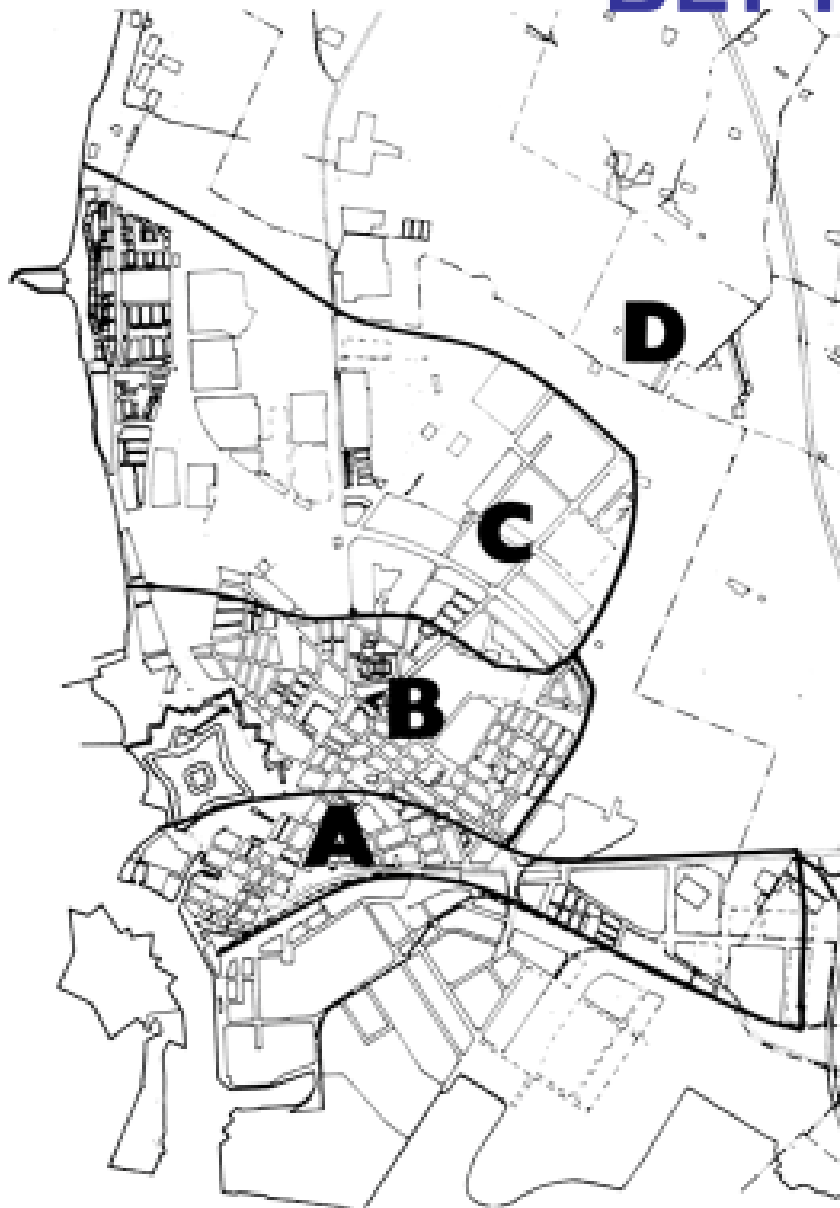
Rotfrukter, bär och frukt odlade inom Landskrona kommun kan ätas utan risk.

Grönsaker, rotfrukter, bär och frukt bör alltid sköljas noga och skalas om möjligt.

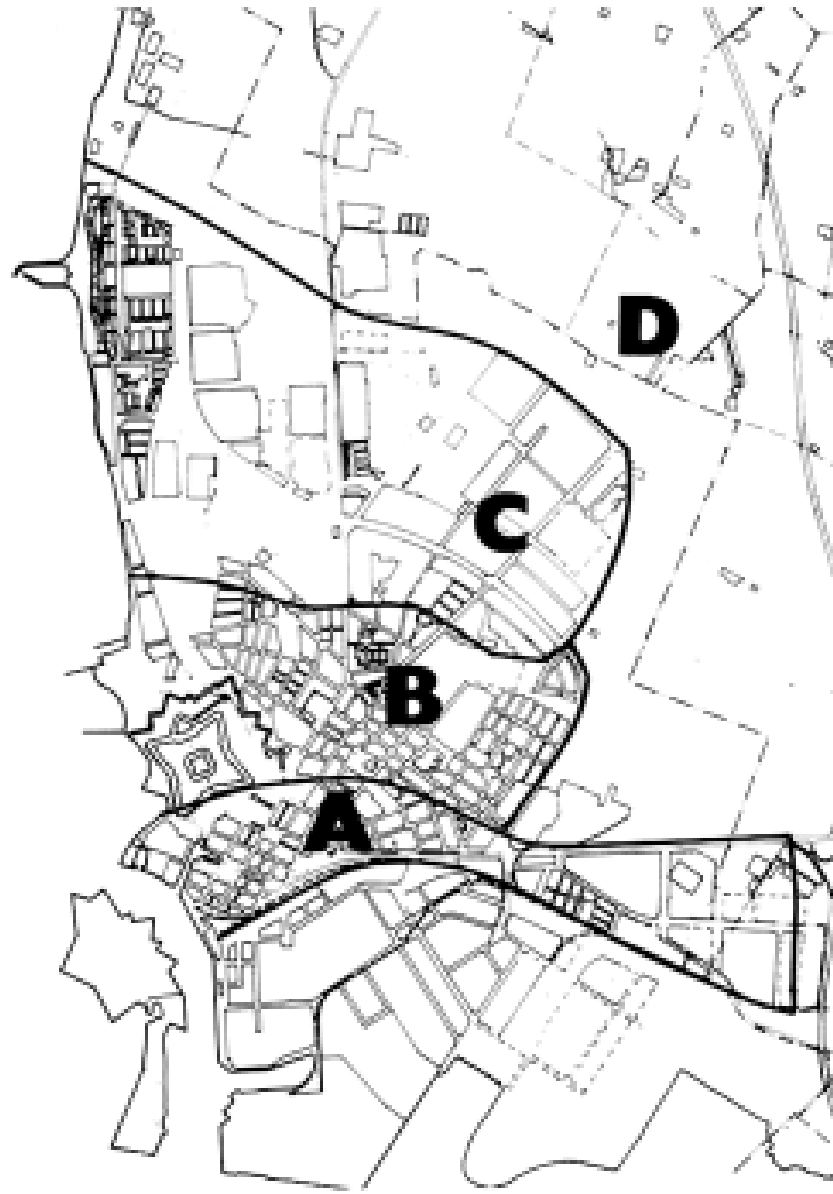
Landskrona i maj 1985

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

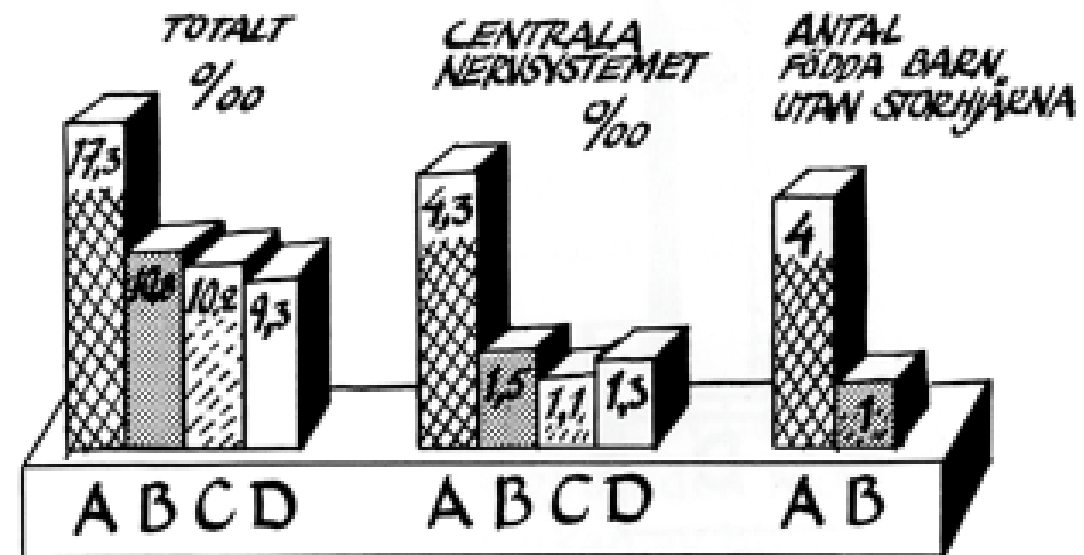
BLY I BLOD

MISSBILDNINGAR

MISSBILDNINGAR

revis Stefan Nordström har gett ljudklipparen Lennart Eliasson en del nytt basmaterial i BT-Kontrollat med den grundläggning som gjort på alla tecknatspasmått.

ÅKE THOMM NILSEN

FORSKARSTRID

n missfallen i Teckomatorp!

skick professor Bengt Kjellen i den nya utredning som visar att all är alltså i Teckomatorp är på

undervärdade antalet missfall i Teckomatorp till att siffran var högre än HME De förhållna siffrorna för

Teckomatorp glömdes undan, hävdar forskaren Stefan Nordström från Institutionen för hälsa och miljövetenskap vid universitetet i Umeå.

Stefan Nordström står undertryckt inför den skattnings professor Bengt Kjellen presenterat. I den rapporten från år 1977 fanns ingenting om högre antal missfall i Teckomatorp. Ändå

syns fallen tydligt i grundskattestatistiken, menar Nordström.

Vi måste ta till klara, säger läkarevetenskapen i Landstämman Högst Högst, Bengt Kjellen förklarar stappa undersökningen. Han vägrade lämna ett journaler.

● SIDAN 12

ftföroreningar ger låga födelsevikter!

ett klart samband mellan luft- och födelsevikter hos kvinnor de två forskarna från och Bertil Forsberg från i Umeå. De har undersökt

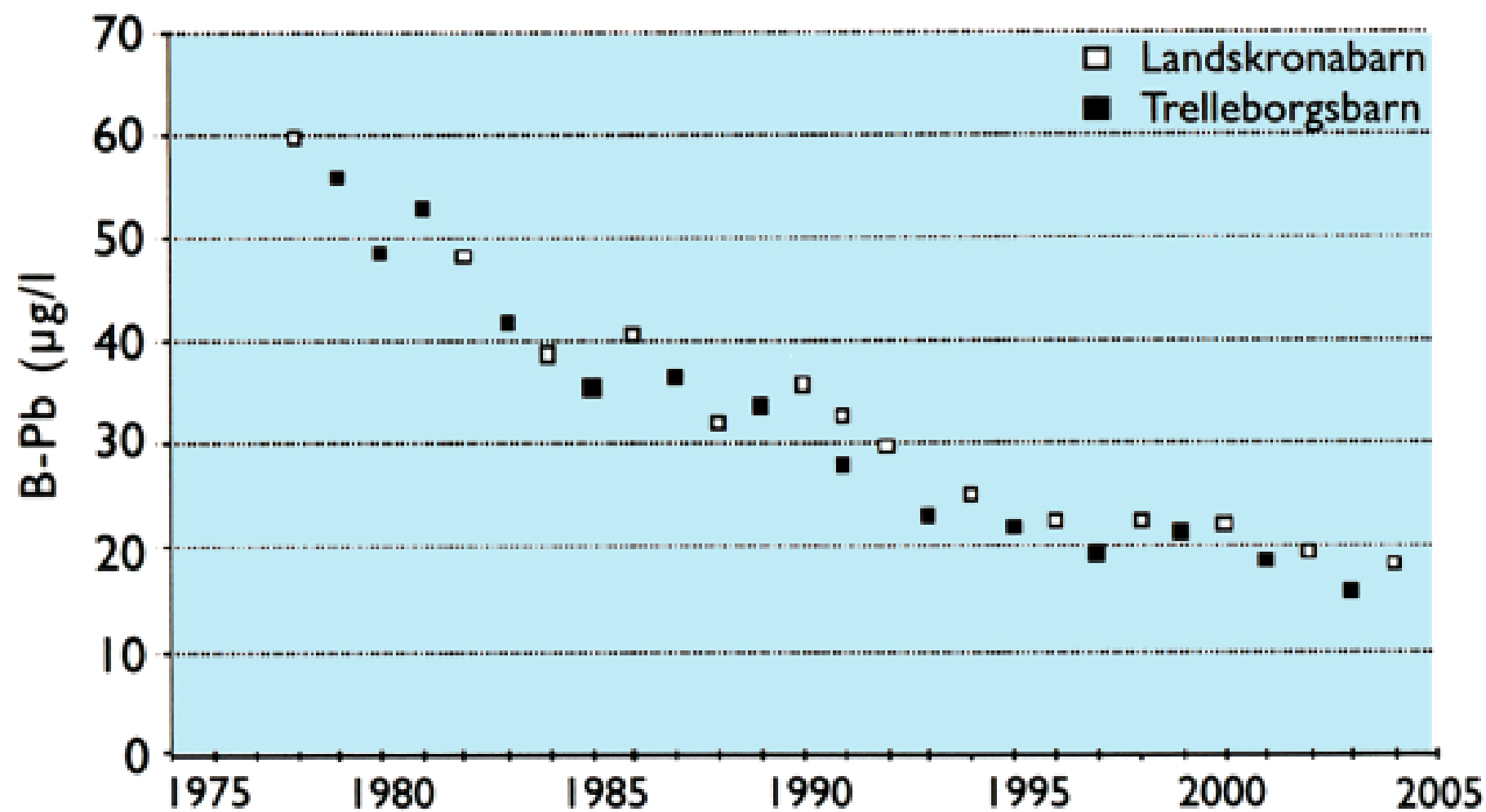
7.137 kvinnor och följt 14.245 graviditeter i Landstämman.

Forskarna kan se en tydlig skillnad i födelsevikten hos barn då industrin i Landstämman satte på miljösked. Från till 1963

då Supra satte på förbättrad rening var födelsevikterna märkbart lägre. Låga födelsevikter och missfallningar var vanligtare ja närmare en födelseviktskälla rumman bodde

● SIDAN 12

Bly i blod

Blyet försämrar intelligensen

- Flera år senare visar Staffan Skerfving prof. Miljömedicin i Lund
- Betygen hos barn med hög blyhalt i blodet sämre än hos barn med låg blyhalt (över 3000 barn)
- IQ hos pojkar som mönstrat: hög blyhalt i blodet 5 IQ- enheter lägre än hos pojkar med låg blyhalt i blodet
- Skrämmande resultat på gruppnivå om hänsyn tas till normalfördelningen av resultaten

Prövningen 1984

- Hård strid
- Företaget 20 mg/m³
- Tillsynsmyndigheten 10 mg/m³
- Miljönämnden 1 mg/m³
- Tillstånd 10 mg/m³
- Regeringen 1 mg/m³

Barn födda med låg födelsevikt, 2001-2003

	Landskrona kommun	Länet	Riket
Totalt	45,6	38,6	39,2
Antal per 1000 födda med en födelsevikt mindre än 2500g			

Källa: Socialstyrelsen, Medicinska födelseregistret

En viktig blykälla kvar

- Nu fanns det en viktig blykälla kvar blyet i bensinen
- OK kom med blyfri tillsats man kunde sätta till bensinen
- Vi utnyttjade utbytereregeln i Lagen om kemiska produkter
- Varskodde om att vi skulle förelägga alla återförsäljare i Landskrona att sälja den bästa produkten, blyfri bensin
- Debatt i tidningar och TV
- Samtal från Olof Johansson miljöministern
- Blyet borta ur bensinen inom ett halvår

Flera frivilligprojekt

- Miljörådslaget med Landskronamiljö först/störst flera tusen landskronabor deltog
- Ren teknologi Donald Huising från USA "Prevention Pollution Pays"
- Industriell sympios Scandiflex levererade etanol till Lundåkraverket
- Miljömålsprojektet med industrin – gemensam annons med industrin
- Klimatarbetet och miljöforum

